

Категорія справи № 484/37/20: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у спорах, що виникають із сімейних відносин, з них.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 24.12.2021. Оприлюднено: 24.12.2021.

Дата набрання законної сили: 23.12.2021

Номер судового провадження: 61-19542св21

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

23 грудня 2021 року

м. Київ

справа № 484/37/20

провадження № 61-19542св21

Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду: Крата В. І. (суддя-доповідач), Дундар І. О., Краснощочкова Є. В.,

учасники справи:

позивач за первісним позовом (відповідач за зустрічним позовом) - ОСОБА_1 ,

відповідач за первісним позовом (позивач за зустрічним позовом) - ОСОБА_2 ,

третя особа - виконавчий комітет Первомайської міської ради Миколаївської області,

особа, яка подавала апеляційну та касаційну скарги, - ОСОБА_3 ,

розглянув у попередньому судовому засіданні у порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи касаційні скарги ОСОБА_3 , які підписано представником ОСОБА_4 , на ухвалу Миколаївського апеляційного суду від 17 листопада 2021 року в складі колегії суддів: Темнікової В. І., Бондаренко Т. З., Крамаренко Т. В.,

ІСТОРІЯ СПРАВИ

У січні 2020 року ОСОБА_1 звернулась із позовом про визнання незаконним та скасування рішення виконавчого комітету Первомайської міської ради № 580 від 13 грудня 2019 року «Про встановлення порядку побачення громадянина ОСОБА_2 з малолітніми дітьми».

11 березня 2020 року ОСОБА_1 позивачка подала заяву про зміну предмету позову та просила визначити наступні способи участі ОСОБА_2 у вихованні синів ОСОБА_5 та ОСОБА_2 , ІНФОРМАЦІЯ_1 : перша та третя п'ятниці місяця 10:00 до 18:00 годин; друга та четверта субота місяця з 11:00 до 19:00 годин на території м. Первомайськ Миколаївської області, крім періоду оздоровлення.

31 січня 2010 року ОСОБА_2 звернувся з зустрічним позовом, в якому просив зобов'язати ОСОБА_6 не чинити перешкоди йому у спілкуванні з синами ОСОБА_5 та ОСОБА_2 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , та визначити спосіб його участі у спілкуванні з синами, а саме надавши побачення: щоп'ятниці з 10:00 до 20:00 годин з правом ночівлі та щосуботи з 10:00 до 20:00 годин за місцем проживання ОСОБА_2 по АДРЕСА_1 без присутності матері та сторонніх осіб, а також надати можливість безперешкодно відвідувати дітей в день їх народження та святкові дні.

Короткий зміст рішення суду першої інстанції

Рішенням Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року первісний та зустрічний позови задоволено частково.

Визначено спосіб участі ОСОБА_2 у спілкуванні з синами ОСОБА_5 та ОСОБА_2 , ІНФОРМАЦІЯ_2 , щоп'ятниці з 16 до 20 години та щосуботи з 10 до 20 години за місцем проживання батька по АДРЕСА_1 . Зобов'язано ОСОБА_1 не перешкоджати ОСОБА_2 у спілкуванні з дітьми.

Короткий зміст постанови суду апеляційної інстанції

Постановою Миколаївського апеляційного суду від 31 березня 2021 року апеляційну скаргу ОСОБА_1 відхилено, а апеляційну скаргу ОСОБА_7 в інтересах ОСОБА_2 задоволено частково, а саме в частині вимог ОСОБА_2 про визначення способів участі у вихованні дітей змінено та доповнено правом останнього на побачення з дітьми у день їх народження - 02 червня, а також у святкові дні: 01 січня, 01 травня, 28 червня, 14 жовтня з 10 до 14 години. В іншій частині рішення суду залишено без змін.

Короткий зміст постанови суду касаційної інстанції

Постановою Верховного Суду від 08 липня 2021 року касаційну скаргу ОСОБА_8 залишено без задоволення, а рішення Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року та постанова Миколаївського апеляційного суду від 31 березня 2021 року залишено без змін.

Короткий зміст судових рішень суду апеляційної інстанції

У вересні 2021 року, не погоджуючись із рішенням Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року, ОСОБА_3, яка не брала участі у розгляді справи, звернулась до суду з апеляційною скаргою, в якій просила скасувати рішення Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року та ухвалити нове, яким задовольнити позовні вимоги ОСОБА_1 та визначити наступні способи участі відповідача у вихованні синів ОСОБА_5 та ОСОБА_10: перша та третя п'ятниці місяця 10.00 до 18.00 год.; друга та четверта субота місяця з 11.00 до 19.00 год. на території м. Первомайськ, Миколаївської області, крім періоду оздоровлення.

Ухвалою Миколаївського апеляційного суду від 13 вересня 2021 року клопотання ОСОБА_3 про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року - задоволено. Поновлено ОСОБА_3 строк на апеляційне оскарження рішення Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року. Відкрито апеляційне провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_3 на рішення Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року. Зупинено дію Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року до закінчення апеляційного провадження.

Ухвалою Миколаївського апеляційного суду від 17 листопада 2021 року заяву представника ОСОБА_2 - ОСОБА_11 про закриття апеляційного провадження у справі задоволено.

Апеляційне провадження у справі за апеляційною скаргою ОСОБА_3 на рішення Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року закрито.

Поновлено дію рішення Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року.

Оскаржена ухвала суду апеляційної інстанції мотивована тим, що оскаржуване рішення безпосередньо не стосується прав, інтересів та обов'язків ОСОБА_3. Судом не вирішувався спір про право у правовідносинах, учасником яких на момент розгляду справи та прийняття рішення судом була скаржниця; а рішення не містить судження про права та обов'язки цієї особи у відповідних правовідносинах (у праві батьків на участь у вихованні та спілкуванні з дітьми). Наявність судового рішення щодо визнання способу участі батька у вихованні малолітніх синів, з яким вони постійно не проживають, не перешкоджає скаржниці захищати своє право на участь у вихованні та спілкуванні з онуками шляхом звернення до суду за наявності підстав з самостійним позовом до того з батьків, який перешкоджає їй у спілкуванні з дітьми.

Апеляційний суд в оскарженій ухвалі вказав, що в судовому засіданні представники відповідача не визнали доводи апеляційної скарги, просили закрити апеляційне провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_3, надавши пояснення аналогічні змісту відзиву на апеляційну скаргу та заяви про закриття апеляційного провадження у справі. Інші учасники процесу до судового засідання не з'явилися, хоча про час місце розгляду справи повідомлялися належним чином, в тому числі телефонограмами та надісланням повідомлення на електронну адресу. При цьому колегія суддів враховує також те, що згідно частини п'ятої статті 130 ЦПК України, вручення судової повістки представникові учасника справи вважається врученням повістки і цій особі.

Аргументи учасників справи

У грудні 2021 року ОСОБА_3 засобами електронного зв'язку подала касаційні скарги, які підписані представником ОСОБА_4, на ухвалу Миколаївського апеляційного суду від 17 листопада 2021 року, в яких просила: скасувати оскаржену ухвалу апеляційного суду; направити справу для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції.

Касаційні скарги мотивовані, зокрема, тим, що апеляційною інстанцією розглянуто справу 17 листопада 2021 року без належного повідомлення ОСОБА_3 та її представника, що позбавило права бути присутнім на судовому розгляді та надавати свої пояснення та заперечення.

У грудні 2021 року ОСОБА_2 через представника ОСОБА_11 подав засобами поштового зв'язку та через систему «Електронний суд» відзив на касаційну скаргу, в яких просить прийняти рішення, яким відмовити ОСОБА_3 у задоволенні касаційної скарги по справі № 484/37/20 у повному обсязі та залишити в силі ухвалу Миколаївського апеляційного суду від 17 листопада 2021 року без змін. Відзив мотивовані безпідставністю та необґрунтованістю доводів касаційної скарги. Вказує, що засідання по справі № 484/1973/21 було призначено на 11 листопада 2021 року. У судовому засіданні, приймав участь адвокат Боярський В.С., який був представником ОСОБА_1. Під час судового засідання, ОСОБА_4 було повідомлено суду про те, що засідання у даній справі перенесено на 17 листопада 2021 року і у справі, скоріше за все буде прийнято рішення. Отже, у даному випадку мова не йде про те, що ОСОБА_3 не було відомо про дату та час призначеного засідання на 17 листопада 2021 року. Окрім того, як свідчать матеріали справи та дані системи Електронний суд, представник скаржниці, адвокат Боярський В.С. має доступ до матеріалів даної справи в електронному вигляді, а інформація про призначене судове засідання, була невідкладно розміщена в Електронному суді. Відтак, у даному випадку мова йде про не сумлінне користування стороною Скаржниці наданими процесуальними правами, що має на меті виключено затягування процесу.

Рух справи

Ухвалою Верховного Суду від 07 грудня 2021 року: відкрито касаційне провадження у справі; в задоволенні заяви ОСОБА_3 про зупинення дії рішення виконкому Первомайської міської ради від 13 грудня 2019 року та рішення Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області від 29 грудня 2020 року відмовлено.

Межі та підстави касаційного перегляду

Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими (частина перша статті 400 ЦПК України).

В ухвалі про відкриття касаційного провадження зазначаються підстава (підстави) відкриття касаційного провадження (частина восьма статті 394 ЦПК України).

В ухвалі Верховного Суду від 07 грудня 2021 року зазначено, що наведені у касаційних скаргах доводи містять підстави, передбачені частиною другою статті 389 ЦПК України для відкриття касаційного провадження: порушення норм процесуального права.

Позиція Верховного Суду

Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених статтею 369 цього Кодексу (частина третя статті 368 ЦПК України).

Судова повістка про виклик повинна бути вручена з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи, але не пізніше ніж **за п'ять днів до судового засідання**, а судова повістка-повідомлення - завчасно (частина п'ята статті 128 ЦПК України).

Днем вручення судової повістки є: 1) день вручення судової повістки під розписку; 2) день отримання судом повідомлення про доставлення судової повістки **на офіційну електронну адресу** особи; 3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду; 4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси. Якщо повістку надіслано **на офіційну електронну адресу** пізніше 17 години, повістка вважається врученою у робочий день, наступний за днем її відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про її доставлення (частина восьма статті 128 ЦПК України).

Європейський суд з прав людини зауважив, що право на публічний розгляд, передбачене пунктом 1 статті 6 Конвенції, має на увазі право на «усне слухання». Право на публічний судовий розгляд становить фундаментальний принцип. Право на публічний розгляд було б позбавлене смислу, якщо сторона в справі не була повідомлена про слухання таким чином, щоб мати можливість приймати участь в ньому, якщо вона вирішила здійснити своє право на явку до суду, встановлене національним законом. В інтересах здійснення правосуддя сторона спору повинна бути викликана в суд таким чином, щоб знати не тільки про дату і місце проведення засідання, але й мати достатньо часу, щоб встигнути підготуватися до справи (TRUDOV v. RUSSIA, № 43330/09, § 25, 27, ЄСПЛ, від 13 грудня 2011 року).

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 27 жовтня 2021 року в справі № 279/5407/20 (провадження № 61-8744св21) зазначено, що електронна адреса - адреса електронної пошти, що складається з ідентифікатора, позначки "@" та доменного імені. При цьому ідентифікатором для юридичних осіб є ідентифікаційний код юридичної особи, для фізичних осіб та фізичних осіб - підприємців - ідентифікаційний номер платника податків - фізичної особи (у разі відсутності ідентифікаційного номера - серія та номер паспорта громадянина). Доменним іменем є ім'я у домені "mail.gov.ua". За таких обставин суд першої інстанції був зобов'язаний надіслати судові рішення у паперовій формі рекомендованим листом або електронним листом на офіційну електронну адресу, зареєстровану в Системі, чого зроблено не було. Докази вручення оскаржуваного рішення ОСОБА_3 в матеріалах справи відсутні. Таким чином апеляційний суд дійшов необгрунтованого висновку, що доставка судового рішення електронним листом на особисту електронну пошту ОСОБА_3 є врученням такого рішення, тому дійшов помилкового висновку про відсутність підстав для поновлення строку на апеляційне оскарження»

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 23 жовтня 2021 року в справі № 379/1296/18 (провадження № 61-10167св20) вказано, що «повідомлення учасників справи телефонограмою не відповідає встановленому порядку повідомлення про дату, час і місце розгляду справи. Аналогічна позиція викладена у постановках Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 20 лютого 2020 року у справі № 263/3930/16-ц (провадження № 61-12562св19), від 22 квітня 2020 року у справі № 522/19433/17 (провадження № 61-835св19), від 11 березня 2021 року у справі № 296/9824/19 (провадження № 61-13685св20), Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 04 лютого 2021 року у справі № 202/26139/13-ц (провадження № 61-22450св19)».

Аналіз матеріалів справи свідчить, що:

ухвалою Миколаївського апеляційного суду від 10 листопада 2021 року продовжено строк розгляду справи на 15 днів. В ухвалі Миколаївського апеляційного суду зазначено, що «в судове засідання 10 листопада 2021 року з'явився тільки представник відповідача ОСОБА_11. Інші учасники процесу до судового засідання не з'явилися. Від представника ОСОБА_3 - ОСОБА_4 надійшло клопотання про відкладення розгляду справи, в якому зазначено, що 26 жовтня 2021 року. У позивачки ОСОБА_1, яка є донькою скаржниці ОСОБА_3, було виявлено захворювання на COVID, спричинене кароновірусом SARS-CoV-2. Діти позивачки постійно весь цей час проживали зі скаржницею, але частково і з матір'ю. На даний час ОСОБА_3, яка бажає приймати особисту участь у справі, погано себе почуває, у неї наявні симптоми респіраторного захворювання, у зв'язку з чим вона знаходиться на самоізоляції. Колегією суду причини неявки ОСОБА_3 були визнані поважними та відкладено розгляд справи на 17 листопада 2021 року» (а. с. 191 - 193, том 3);

в ній міститься телефонограма представнику ОСОБА_3 - ОСОБА_4 від 11 листопада 2021 року про те, що ОСОБА_4 повідомлено про судове засідання призначене на 17 листопада 2021 року о 9.00 год, в тому числі й для передання ОСОБА_3 (а. с. 198, том 3);

у ній міститься довідка про доставку електронного листа, в якій зазначено, «судова повістка-повідомлення від 11 листопада 2021 року по справі № 484/37/20 надіслано о 15.20.56 ІНФОРМАЦІЯ_3 одержувачу на його електронну адресу ІНФОРМАЦІЯ_4. Документ доставлено 11 листопада 2021 року 15.20.56» (а. с. 203 зворот, том 3);

у ній міститься судова повістка-повідомлення від 11 листопада 2021 року про виклик до апеляційного суду: представника ОСОБА_3 - ОСОБА_4 на судове засідання призначене на 17 листопада 2021 року о 9.00 год, даних про отримання якої матеріали не містять (а. с. 195, том 3); ОСОБА_3 на судове засідання призначене на 17 листопада 2021 року о 9.00 год, даних про отримання якої матеріали не містять (а. с. 196, том 3).

За таких обставин, ОСОБА_3 не було належним чином повідомлено про розгляд справи судом апеляційної інстанції 17 листопада 2021 року.

Суд касаційної інстанції скасовує судові рішення за наявності підстав, які тягнуть за собою обов'язкове скасування судового рішення (частина четверта статті 401 ЦПК України).

Судові рішення підлягають обов'язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо справу розглянуто за відсутності будь-кого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обгрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою (пункт 5 частини першої статті 411 ЦПК України).

Висновки за результатами розгляду касаційних скарг

Доводи касаційних скарг дають підстав для висновку про те, що оскаржена ухвала суду апеляційної інстанції постановлена без додержання норм процесуального права. У зв'язку з наведеним, колегія суддів вважає, що касаційні скарги слід задовольнити частково, оскаржену ухвалу апеляційного суду скасувати і передати справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Керуючись статтями 400, 401, 409, 411, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду,

ПОСТАНОВИВ:

Касаційні скарги ОСОБА_3, які підписано представником ОСОБА_4, задовольнити частково.

Ухвалу Миколаївського апеляційного суду від 17 листопада 2021 року скасувати та передати справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

З моменту прийняття постанови суду касаційної інстанції ухвала Миколаївського апеляційного суду від 17 листопада 2021 року втрачає законну силу.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Судді:

В. І. Крат

І. О. Дундар

Є. В. Краснощоків